

PRŮMYSLOVÁ PRÁVA V SOUČASNOSTI CURRENT INDUSTRIAL RIGHTS

Simona Činčalová, Jaroslav Pakosta, Zdeněk Brodský

Univerzita Pardubice

simona.cincalova@student.upce.cz, jaroslav.pakosta@upce.cz,

zdenek.brodsky@upce.cz

Klíčová slova:

patent – ochranná známka – průmyslový design – průmyslová práva – Smlouva o patentové spolupráci

Keywords:

patent – trademark – industrial design – industrial rights – Patent Cooperation Treaty

JEL classification: O340

Abstract:

The article deals with current industrial rights and discusses the methods of protection of industrial property in the Czech Republic and industrialized countries and reflects current trends in this area. It is focused on the importance of protecting the results of intellectual activities in nowadays modern globalized world. It describes the procedure of granting patent, industrial design and trademark both national and international level. The article also reviews the situation of industrial legal protection in Czech Republic and refers to current problems and summarise possible solution.

Úvod

Příspěvek je zaměřen na vymezení průmyslových práv a jejich komparaci mezi ČR a vyspělými zeměmi světa. V případě, že se podnik nezaměřuje pouze na domácí trh, je vhodné zajistit si ochranu svého řešení i v jiných státech. V současné době má přihlašovatel řadu možností, které spočívají zejména ve sjednoceném postupu řízení o přihláškách a vyplnění jednoho mezinárodního formuláře, na kterém je možné vyznačit příslušné cílové země.

1. Metodika, řešerše

Při formulaci problému je nutné alespoň stručně definovat základní formy průmyslově právní ochrany, a to jak na úrovni národní, tak mezinárodní. Jsou jimi patent, užitný vzor, průmyslový vzor a ochranná známka, označení původu a topografie polovodičových výrobků a další. Do oblasti práv k duševnímu vlastnictví vedle práv průmyslových patří právo autorské, práva s ním související a právo pořizovatele databáze. Je nutné zmínit i ekonomický dopad padělání výrobků. To lze demonstrovat řadou případů. Uvedme

oblast sportovních potřeb. Dle OHIM (2015) přijdou firmy z EU v důsledku padělání sportovních potřeb ročně o 500 milionů eur a zruší se přibližně 2800 pracovních míst. To je závěr třetí studie, kterou zveřejnilo Evropské středisko pro sledování porušování práv duševního vlastnictví (pod vedením OHIM).

K tomu, aby vznikla určitá práva k předmětům průmyslového vlastnictví, je třeba určitého výroku státního orgánu, a to konkrétně národního patentového úřadu. V České republice hraje ústřední roli Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV), na úrovni mezinárodní je to pak Evropský patentový úřad (EPÚ), Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu (OHIM) a Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO).

Pro zmapování současných trendů v ochraně průmyslového vlastnictví bylo využito studií WIPO. V rámci analýzy zahraniční a tuzemské legislativy týkající se průmyslově právní ochrany byly zjištěny určité odlišnosti ČR a vybraných zemí. Na základě spolupráce s ÚPV byly také zjištěny určité problémy, na které je třeba se v budoucnu v ČR zaměřit.

2. Výsledky

Přestože probíhají dlouhodobé celosvětové snahy o harmonizaci ochrany duševního vlastnictví a dochází ke stále těsnějšímu sblížení právních úprav jednotlivých zemí, vznik právní ochrany je vždy na rozhodnutí příslušného národního orgánu. Věcné či formální náležitosti přihlášek, samotné řízení o přihlášce se řídí pravidly stanovenými daným státem. Některé instituty právní ochrany dokonce v některých zemích zcela chybí. Největší odlišnosti lze spatřovat mezi systémem americkým a evropským.

2.1. *Současné trendy v průmyslově právní ochraně*

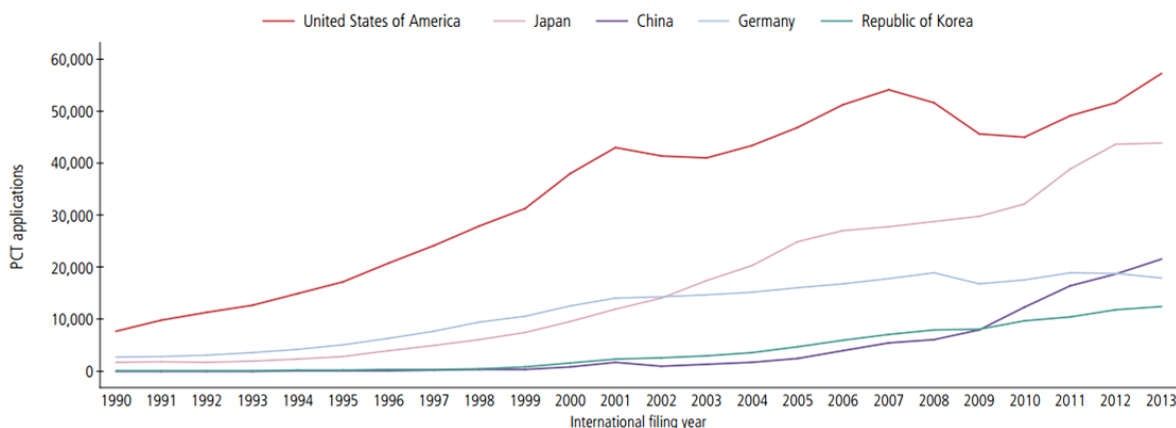
Za posledních 20 let vzrostlo množství podaných přihlášek k patentům více než dvojnásobně. V roce 2013 bylo na celém světě zažádáno o 2,6 milionů patentů. Neustále se zvyšující se trend bývá též označován jako "globální patentové oteplování". Nápor v počtu přihlášek je i jedním z důvodů, proč narůstá spolupráce mezi jednotlivými národními patentovými úřady zvaná též jako Patent Prosecution Highway. To přináší značné urychlení patentového řízení v dané zemi na základě předložení rešeršní zprávy vyhotovené partnerským úřadem. Je tak předcházeno duplicitním průzkumům.

Ještě vyšší čísla jsou vykazována u ochranných známek, kdy v roce 2013 bylo zažádáno o 7 milionů zápisů. To je jen důkaz toho, že značka představuje opravdu jeden z nejdůležitějších aspektů v obchodu. Novodobý vývoj v oblasti ochranných známek přináší možnost podrobit zápisu i známky ve formě zvuku, vůně, hologramu či pohybu, nicméně zápis těchto známek je velmi problematický.

Velmi oblíbenou cestou jak podstatně zjednodušit získání patentu ve více zemích, kde má přihlašovatel své zájmy, je právě systém PCT. Na obr. 1 je znázorněn vývoj počtu podaných PCT přihlášek u 5 největších světových přihlašovatelů. Nejvíce přihlášek je

podáváno tradičně v USA. Podstatné je zde vyzdvihnout úlohu Německa, jakožto jediné evropské země s vysokou aktivitou v podávání mezinárodních přihlášek. V posledních letech je však zaznamenáván zvyšující se trend v počtu podaných přihlášek v Číně, která je již třetím největším uživatelem systému PCT.

OBR. 1: Počet podaných PCT přihlášek u 5 největších světových přihlašovatelů

Zdroj: WIPO Patent Cooperation Treaty – Yearly review (2015)

2.2. Průmyslově právní ochrana ve vybraných zemích

Německo

Odlišnosti od české právní úpravy jsou minimální. Příslušnou autoritou pro udělování průmyslové ochrany je německý patentový úřad Deutsches Patent und Markenamt (DPMA). Zásadní odlišností od jiných právních systémů je lhůta pro zažádání o věcný průzkum přihlášky k patentu. Tato lhůta činí 7 let od jejího podání. Přihlašovatel má tak prostor pro spekulaci s předmětem patentové přihlášky. Tato lhůta však znamená řadu nejistot z pohledu případných konkurentů a je také kritizována za zpomalování technického rozvoje.

V oblasti průmyslových vzorů dochází v řadě zemí včetně Německa k zrušení věcného průzkumu přihlášky. Není tedy zkoumána novost a individuální povaha průmyslového vzoru, ale pouze formální náležitosti přihlášky.

Francie

Udělování průmyslové ochrany spadá ve Francii pod kompetence Institut National de la Propriété Industrielle (INPI). Odlišnost od jiných právních systémů spočívá v netradičním pojetí užitného vzoru. Podmínky pro jeho udělení jsou shodné jako u patentu, není zde tedy určitá úleva v podobě nižšího vynálezeckého stupně. Nicméně proces jeho udělení je kratší z důvodu absence věcného průzkumu. Vynálezce poté obdrží tzv. certifikát o užitečnosti. Platnost užitného vzoru je kratší, a to 6 let.

Obdobně jako v Německu je upuštěno od věcného průzkumu přihlášky k průmyslovému vzoru.

Velká Británie

Odpovědná autorita pro udělování průmyslových práv ve Velké Británii je The Intellectual Property Office of the United Kingdom (IPO).

Zásadní odlišností anglického práva je absence institutu užitého vzoru. Není zde tedy možný levnější a rychlejší způsob ochrany pro vynálezy menšího rozsahu co do účinků patentu. I ve Velké Británii zrušen věcný průzkum přihlášky k průmyslovému vzoru. Zajímavostí, kterou anglické právo nabízí, je urychlení procesu řízení o přihlášce, pokud se jedná o vynález obsahující jistý přínos pro životní prostředí, tzv. Green Channel. Tento přínos se však musí doložit.

USA

Americké právo stále považováno za nejodlišnější. Hlavní funkci zde vykonává jeden z největších patentových úřadů světa a tím je The United States Patent and Trademark Office (USPTO). Patří mezi nejvytíženější patentové úřady, ročně je zde přijato okolo 500 000 patentových přihlášek. S tím se pojí problém vysokých nedodělků a neustálé prodlužování průzkumového řízení.

Americké právo rozeznává dle USPTO (2015) tři druhy patentů, a to: utility patent, design patent a plant patent.

Přestože je jinde ve světě podmínkou k udělení patentu celosvětová novost vynálezu, americké právo umožňuje přihlašovatelovi podat patentovou přihlášku do 1 roku od publikování svého vynálezu bez hrozby ztráty novosti (tzv. grace period). Lhůta platí pouze pro americké území, v jiných státech by již vynález nebyl považován za celosvětově nový.

Od roku 1995 je přihlašovatelům umožněno podat tzv. prozatímní žádost o patent, která nemusí splňovat striktní požadavky kladené na klasickou přihlášku, a přitom je zachována priorita (právo přednosti). Do 12 měsíců musí být tato přihláška přeměněna na tradiční přihlášku se všemi náležitostmi. Tento způsob může přinést výhodu v podobě nižší počáteční investice.

Co je nutno považovat za radikální změnu systému je přechod z principu prvního vynálezce (first-to-invent) na systém first-to-fill. Reforma patentového práva s názvem "Leahy-Smith American Invents Act" z roku 2013 ustanovila, že právo přednosti nebude již vznikat tomu, kdo dané řešení jako první vynalezl, ale tomu, kdo jako první podá patentovou přihlášku. Tato zásadní změna přiblížila americké patentové právo k systému evropskému. Přechod na jiný systém byl již nutností s ohledem na hromadící se spory

o původcovství vynálezu, kde bylo těžké rozhodnout, kdo byl opravdu tím prvním vynálezcem. (Přádná, 2012), (WIPO The Global Impact of the America Invents Act, 2015)

Zvláštností amerického práva je patentovatelnost softwaru a obchodních metod, což je zde hojně přihlašovatelé využíváno. Ve většině zemí tyto položky jako takové patentovat nelze.

Japonsko

Hlavní autoritou v oblasti patentového práva v Japonsku je Japan Patent Office (JPO). Japonský patentový systém lze označit za kombinaci amerického a evropského patentového práva. Stejně jako v USA i zde novost vynálezu není porušena, pokud dojde ke zveřejnění podstaty vynálezu před podáním přihlášky. Nicméně tato doba je zkrácena na polovinu, a to konkrétně na 6 měsíců. V Japonsku dále platí odložený průzkum jako v Německu, tato lhůta činí ale 3 roky z původních 7 let. Do 3 let tak musí přihlašovatel zažádat o úplný průzkum přihlášky.

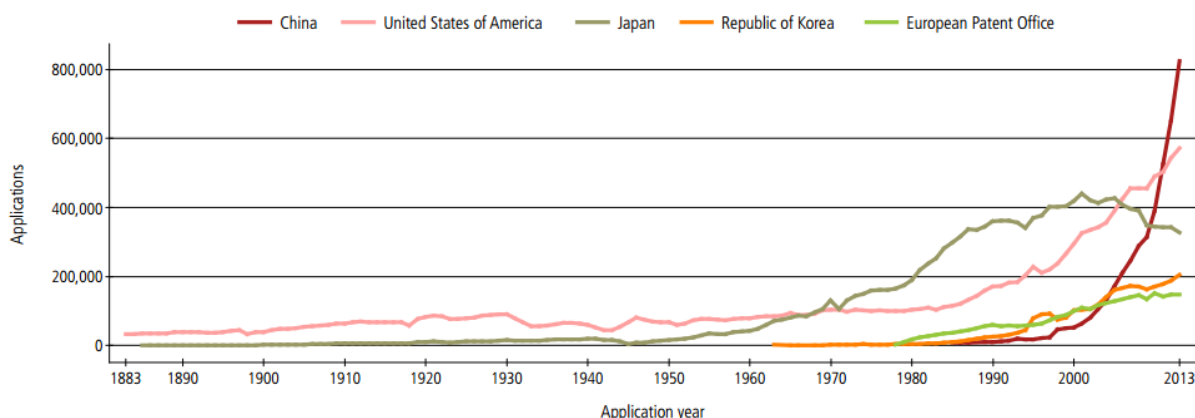
Ochrana počítačových programů formou patentu je v Japonsku možná a je také hojně využívána. Software však musí vyřešit konkrétní problém a mít jistý přínos. Patentem lze rovněž chránit i nové odrůdy rostlin. Zde je tedy značná podobnost s právem americkým.

Čína

Systém ochrany duševního vlastnictví je v Číně poměrně mladý. Čína patří mezi kultury, pro které nebylo vždy samozřejmé chránit duševní práci před napodobováním. Pro mnohé obyvatele stále platí přesvědčení, že pirátství není zločin. Nicméně za posledních 30 let dokázala Čína vytvořit kompletní systém právní ochrany a má dnes jeden z pěti největších patentových úřadů na světě State Intellectual Property Office of China (SIPO). Pokrok v této oblasti je dozajista pozoruhodný a byl převážně vyvolán mezinárodním tlakem ohledně slabé ochrany a pirátství. Čína se dnes stává jednou z nejvyspělejších ekonomik z oblasti inovací.

Obdobně jako v Japonsku je nutno zažádat o věcný průzkum přihlášky k patentu do 3 let. Obecně je ale čínský systém totožný se systémem evropským.

Aktivita čínských obyvatel zaznamenala za posledních 10 let značný vzrůstající trend. Od roku 2000 roste počet patentových přihlášek s průměrným ročním tempem 22,3 %. Aktivitu domácích přihlašovatelů dokládá následující obr. 2. Čína je na prvním místě co do počtu přihlášek k patentům, v roce 2013 byla překonána hranice 800 000 přihlášek za jeden rok.

OBR. 2: Počet podaných patentových přihlášek ve vybraných zemích

Zdroj: WIPO World Property Indicators, 2015

Snad ještě větší pokrok zaznamenala Čína v oblasti ochranných známek, kde bylo v roce 2013 podáno téměř 2 miliony přihlášek. V platnosti je zde neuvěřitelných 7 milionů známek, což je o 5 milionů více než např. v USA.

Stejně jako je trendem i v jiných zemích i zde bylo upuštěno od věcného průzkumu přihlášky k průmyslovému vzoru.

2.3. Stav průmyslově právní ochrany v České republice

Systém průmyslově právní ochrany v České republice je srovnatelný s ostatními průmyslově vyspělými zeměmi a plně harmonizovaný s právem Evropské unie.

V samotném systému průmyslově právní ochrany existují pouze drobné odlišnosti. Jedná se zejména o tzv. grace period. Zveřejnění vynálezu před samotným podáním přihlášky je i v ČR možné, nicméně se musí jednat o úředně či mezinárodně uznávané výstavy a přihláška musí být podána do 6 měsíců. To je i typické pro ostatní evropské země. Na rozdíl od Německa, Japonska nebo Číny je nutné zažádat o věcný průzkum přihlášky do 36 měsíců, tato doba je tak podstatně kratší. Patentovatelnost softwaru v ČR není možná stejně jako u většiny zemí světa.

U průmyslových vzorů je stále zachováván tradiční přístup a v dohledné době věcný průzkum přihlášky zrušen nebude. Český systém by tedy mohl být označen za přísnější, ale na druhou stranu to přináší určitou jistotu pro přihlašovatele, že průmyslový vzor nenarušuje práva jiných stran.

3. Diskuse

Obecně v České republice panuje jediný problém, a to nízká aktivita domácích přihlašovatelů a příliš malé povědomí o tom, co vůbec daný systém nabízí. Oproti přihlašovatelům z ostatních zemí čeští vynálezci chrání své duševní statky daleko

méně. Formou patentu, ochranné známky, průmyslového vzoru, užitého vzoru si chrání svá řešení či označení pouhých 40 % podniků. Průmyslové vlastnictví má pro české podniky relativně malou důležitost.

Pokud se již české subjekty rozhodnou své výsledky výzkumu chránit, činí tak pouze národní cestou a volí ochranu pouze na území ČR. V plné míře není například využíváno systému mezinárodního podávání přihlášek PCT. Oproti počtu podaných přihlášek k patentu národní cestou, kterých bylo 1081 v roce 2013, PCT přihlášek bylo podáno pouhých 197. Obsah národní přihlášky je tak předáván zdarma celému světu. Zahraniční konkurenti mohou tak bez jakýchkoliv překážek využívat daného řešení a generovat zisky na úkor českých vynálezců.

Závěr

V ČR dále není dostatečně využíváno patentových databází, které jsou základním informačním pramenem a zdrojem technických informací. Tyto databáze jsou poskytovány zdarma a online. Jednou z nejhodnotnějších světových databází je Espacenet, která obsahuje více než 90 milionů patentových dokumentů z celého světa včetně detailních výkresů, chemických vzorců a postupů. Na základě patentových databází je možné zjistit, kde se nachází konkurence, kde je dané řešení přihlášeno k ochraně, kde se vyplatí investovat apod. Technická řešení, která nejsou na daném území chráněna vůbec, je možné legálně kopírovat, vylepšit a dále využívat. Vhodnou rešerší v patentových databázích je tak možné i předejít dalšímu problému u českých přihlašovatelů. Ten tkví v nedostatečném informování se o novosti vynálezu. Častým jevem je zamítnutí přihlášky k patentu z důvodu nenovosti. Prostředky vložené do výzkumu a vývoje jsou tak vynaloženy zbytečně. Obecně patent získá 40 - 50 % přihlašovatelů.

Poděkování:

Tento článek vznikl za podpory studentské grantové soutěže SGSFES_2015001.

Použitá literatura:

OHIM (2015) The economic cost of IPR infringement in sports goods. Quantification of infringement in Manufacture of sports goods (NACE 32.30) <https://oami.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/quantification-of-ipr-infringement>

PŘÁDNÁ, Z. Změny v patentovém zákoně USA. In: Průmyslové vlastnictví. 2012, č. 5, s. 165-168. ISSN 0862-8726.

USPTO. 2015. General information concerning patents [online]. [cit. 12. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <<http://www.uspto.gov/patents-getting-started/general-information-concerning-patents>>.

WIPO. 2015. Patent Cooperation Treaty - Yearly review [online]. [cit. 16. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/patents/901/wipo_pub_901_2014.pdf>.

WIPO. 2015. The Global Impact of the America Invents Act [online]. [cit. 6. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2011/06/article_0002.html>.

WIPO. 2015. World Property Indicators [online]. [cit. 7. 2. 2015]. Dostupné z WWW: <http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2014.pdf>.

Ing. Simona Činčalová, doc. Ing. Jaroslav Pakosta, CSc., Ing. Zdeněk Brodský, Ph.D.
University of Pardubice, Faculty of Economics and Administration, Institute of Business
Economics and Management
Studentská 95
532 10, Pardubice
Česká republika